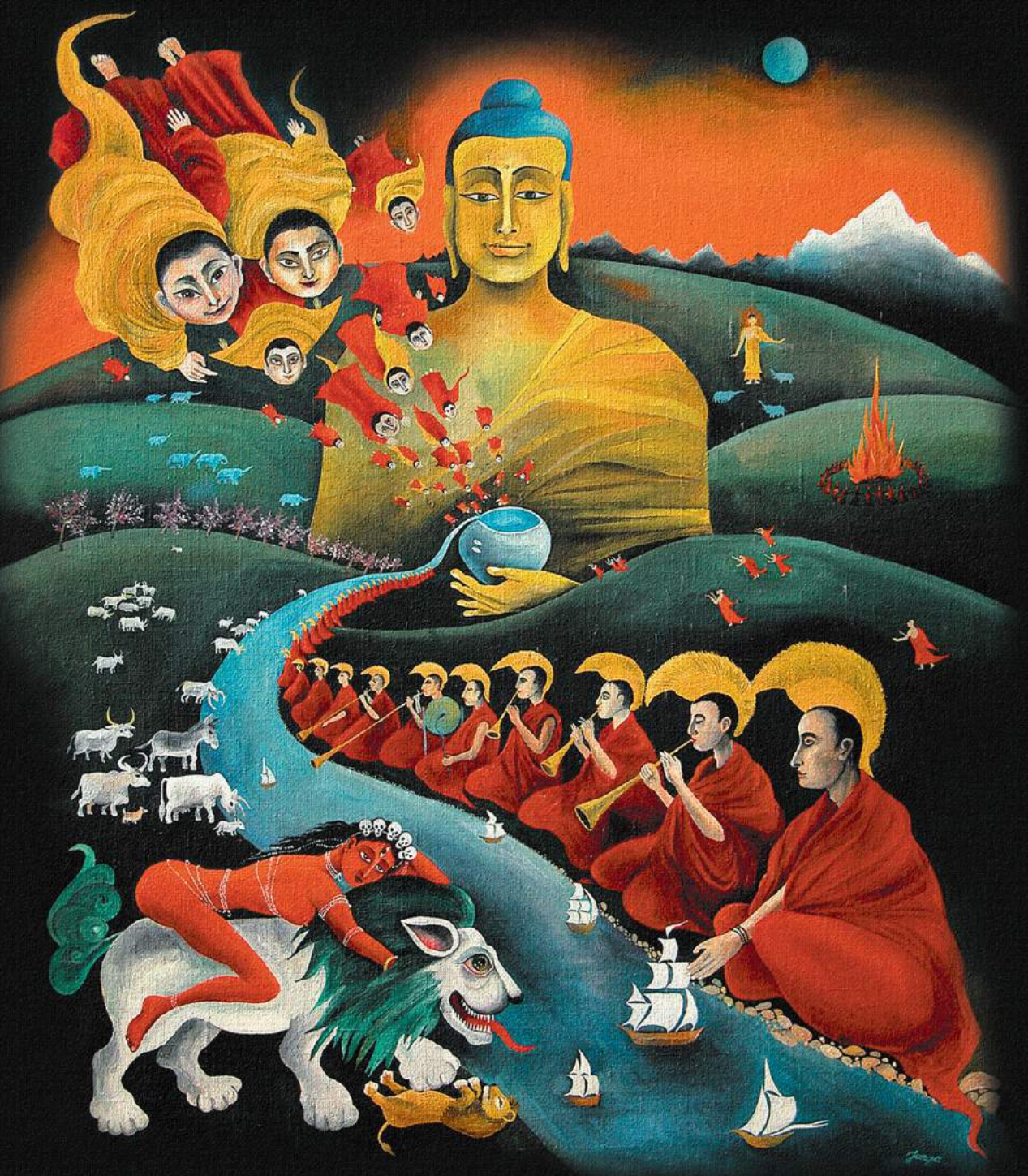

JURGA IVANAUSKAITĖ

Tibeto mandala

JURGA IVANAUSKAITĖ

Tibeto mandala

VILNIUS 2010

☸ „KĄ MES LAIMĖSIME SKRISDAMI Į MĖNULĮ, JEI NEIŠTENGSI ME ĮVEIKTI BEDUGNĖS, SKIRIANČIOS MUS NUO MŪSŲ PAČIŲ? Štai svarbiausias atradimas, be kurio visos kitos kelionės ir žygiai yra ne tik beprasmiški, bet ir pražūtingi“, – šiuos Thomo Mertono, trapistų vienuolio, kunigo, pamokslininko, poeto, Rytų šalių piligrimo, žodžius užsirašiau savo būsimųjų klajonių po Indiją dienoraštyje prieš pat išvykdamas.

Iš Vilniaus išskridau vėjuotą, apsiniaukusią ir lietingą dieną. Lėktuvas, įveikęs tirštas, tamsiai pilkas debesų drumzles, staiga išnirio į žydrą, neaprepiamą, švytinčią erdvę. Didieji Tibeto mokytojai mėgsta kalbėti palyginimais ir dažnai kartoja, kad mūsų tikroji prigimtis yra panaši į giedrą, saulės nutviekstą dangų, o kasdienės emocijos, minčių chaosas, konvencionalus, dualus tikrovės suvokimas – nelyginant sunkūs debesys, mums užstojančios... mus pačius. Toji esminė prigimtis šviečia mūsų esybės gelmėje net juodžiausios nevilties valandą, lygiai kaip ir saulė visada spinduliuoja dangaus begalybėje, nors kartais ir neregima pro pažemę slenkančius debesys. Ji vadinama Budos prigimtimi. Buda nėra „svetimo“ Dievo vardas, Buda yra beasmenis epitetas, reiškiantis „Iš tiesų Pabudusį“. BUDA – PABUDEŠ – BUDĖTI – skamba lietuviškai, ar ne?

„Budizmo pagrindas yra Budos prigimties koncepcija, ir aš joje įžvelgiu nepaprastai daug vilties, – sako Jo Šventenybė Dalai Lama. – Budos prigimtis – tai tikroji mūsų proto ir širdies prigimtis, kuri yra ne kas kita, kaip absoliuti, pirmapradė, vaiskiausiaji šviesa. Negatyvios, griauančios emocijos, pyktis, aistros, kentėjimai, sielvartas tėra drumzlės mūsų proto paviršiuje. Jos atsitiktinės, laikinos ir todėl gali būti pašalintos. Budos prigimtis – tai tobulo sėkla kiekviename iš mūsų. Tai – nušvitęs, nesudrumstas ir nesupančiotas proto užuomazga. Tad visos gyvos būtybės, ne vien žmonės, bet ir gyvuliai, paukščiai, net vabzdžiai, turi didžiulę galią. Kai kas teigia, kad budizmas yra nihilistiškas ir atimantis viltį. Argi tai – nihilizmas? Argi beviltiškumas? Tikroji visų mūsų prigimtis iš esmės yra tobula. Man ši svarbiausiaji budizmo idėja visuomet teikia viltį ir beribį pasitikėjimą. Budizmas neigia ne tik vadinamojo *ego* buvimą, bet nepripažįsta ir krikščioniškosios „sielos“ ar hinduistinės *atmos*. Pasak budizmo, mums nėra nieko, kas būtų amžina, pastovus, nepriklausoma, vientisa, ką galėtume pavadinti „aš“ arba „siela“. Tėra tik labai subtili sąmonės energija, srūvanti iš vieno gyvenimo į kitą. Kaip tik tai, jog nėra nekintančio „aš“ ar amžinos sielos, ir teikia ypatingą galimybę pasikeisti, įvykti permainoms. Čia ir glūdi neapsakoma viltis. Pasak kitų religijų, mūsų siela yra čia, širdyje, o Dievas ten, danguje. Sielai niekada nelemta tapti Dievu. O budizmas teigia, jog kiekviena gyva būtybė gali pasiekti Nušvitimą ir tapti Buda“.

Jo Šventenybė Dalai Lama dažnai kalba apie tragišką meilės patiemui sau ir kitiems stoką, kuri būdinga Vakarų žmonėms, apie savigriovišką ir savižudišką aistrą, apsėdusią jauni-

mą. O juk svarbiausioji Budos skelbta Geroji Naujiena buvo tokia: MES VISI PAČIOSE SAVO GELMĖSE IŠ ESMĖS ESAME TOBULI!

Vakarų civilizacija šiandien teikia pernelyg daug reikšmės intelektui, sausam moksliniam „žinojimui“, filosofija įklimpus į „dvasinį materializmą“, kuris padalijo būtį į sielvartą teikiančius „aš“ ir „kiti“. Žmonių ieškojimai, lūkesčiai, viltys nukreipti ne vidun, ne savęs, o išorėn, į materialiuosius dalykus. Gal dėl to jau ne viena karta gūžiasi prieš Pasaulio pabaigos grėsmę, vadindama save „Paskutiniąja“... KAS MES ESAME? KODĖL? IŠ KUR IR KUR EINAME? – šiuos klausimus gaubia vis baugesnė tyła. Matyt, teisūs sakantys, jog Rytų išmintis atskleidžia tai, ką Vakarų kultūra ir žmogus nustūmė į pasąmonės gelmes, tačiau be ko neįmanomas tikrasis būties pažinimas.

Tibetiečių kalboje budistas vadinamas „nangpa“, ir šiuo žodžiu nusakoma žmogaus ieškojimų, jo Kelio kryptis: vidun, savęs, o ne išorėn. Per ilgus šimtmečius Tibeto išminčiai ir dvasios mokytojai sukūrė žmogaus vidaus pasaulio žemėlapius, kruopščiai nubrėždami visus kelius į Nušvitimą. Prisimenu kažkieno pasakytą nepaprastai taiklią frazę: „Tibetas – tai ne šalis, o dvasios būseną“...

Mano kelionė irgi skleidėsi ne tiek išorėn, nors sukoriau tūkstančius kilometrų, kiek vidun, į save. Sekdama Budos pėdomis (simboliniai Jo padų įspaudai akmenyje vadinasi *Buddha Pada*: vėl skamba beveik lietuviškai – „pėda“, „padas“), lankydamą vietą, kur sau prieglobstį rado okupuoto Tibeto vienuoliai, vienuolės, mokytojai, išminčiai, magai, mistikai, tiesiog paprasti žmonės ir Jo Šventenybė, kartais vadinantis save „liūdniausiu visų laikų Dalai Lama“, dundėdama pasibaisėtinais traukiniais (o jie verti atskiromis Indijoje per neaprepiamas, tik dienų ir naktų kaita matuojamas platybes, kratydamosi paliegiusiose autobusiukščiuose, kurie kelių serpantiniais įsukdavo į Himalajų aukštumas, jausdavau, kaip nusitrina visos ribos tarp manęs ir pasaulio, vidaus ir išorės, to, kas įvardijama „aš“ ir atskiriama nepasiekiamu „kiti“. Kartais begalė įspūdžių ir veik mirtinas nuovargis lyg paneigdavo, naikint sunaikindavo vienas kitą, ir atsi-verdavo palaiminga tuštuma, kuriai nusakyti nėra žodžių. Peronas po nakties, praleistos ant geležinkelio stoties grindų, kurias nugulėjo tūkstančiai tokių kaip aš, traukinių sirenos, pusmetrinės žiurkės ant apdergtų bėgių, valkatos, luošiai, elgetos, bepročiai, karštos arbatos gurkšnis saulei tekant – šitie vaizdai staiga susilieja, ir blykstelį perveriančios įžvalgos kibirkštis. Tuomet tibetiečių mandalos, simboliniai žemėlapiai, kuriuose sutampa mikrokosmas ir makrokosmas, nebeatrodo nei tokie jau mįslingi, nei abstraktūs ar nesuprantami dalykai.

Budistinė meditacija ir kitos dvasinės praktikos siekia sugrąžinti mūsų suskaldytą protą į vientisą būvį, išbarstytą savastį – į tikruosius Budos prigimties namus, iš kurių patys esame save išviję ir kurių visą laiką ilgimės. Todėl giesmėse ir maldose nuolat skambantis Budos pasveikinimas „NAMO“, reiškiantis panašiai kaip lotyniškasis „Salve“, man visada turėjo dar ir lietuvišką prasmę.

Budos prigimtis dar yra vadinama „bodhičita“. *Bodhi* yra būdvardis, artimas daiktavardžiui „Buda“ ir reiškiantis „pabudusį“ ar „pabudusią“. *Čita* reiškia „širdį“, „protą“ arba „esmę“. Bodhičita yra pabudusi širdis, nušvitęs protas. Šitai prikelti savyje galime tik mes patys.

Bodhičita anaipol nėra kokia nors antgamtinė, antžmogiška galia, ne veltui ji vadinama prigimtimi. „Kas yra ši Budos širdis? Gal ji – ta švenčiausioji, nekalčiausioji širdis, kaip gal

pasakytų krikščionys?! – klausia savęs vienas žymiausių XX a. tibetiškojo budizmo mokytojų Čogjamas Trungpa ir pats sau atsako: – Ne! Ši širdis nėra nei pamaldi, nei dievobaiminga. Svarbiausia, ji yra drąsi ir absoliučiai atvira pasauliui! Joje glūdi esminiai genai, kuriuos mes galime pavadinti savo tikraisiais genais, – Budos, Pabudusiojo genai!“

Pasak Čogjamo Trungpos, mums nėra jokio reikalo sau įskiepyti iš aukščiau dievų, šventųjų ar autoritetų teikiamą išmintį, ją būtina prikelti savyje. Budos prigimties pažadinimas lyginamas su antruoju gimimu, kuris žmogų lyg vėl paverčia imliu vaiku, smalsiai tiriančiu slėpiningus pasaulius savyje ir aplinkui. Tai – tarsi „alternatyvus protas“, perkeltantis mus iš neurotiškai suvokiamos realybės į aukštesnį patirties lygmenį, nebedrumsčiamą paklydimų ar iliuzijų.

Kitas garsus šių dienų tibetietis Mokytojas Sogjalas Rinpočė teigia, kad Budos prigimtis yra mūsų visų prigimtinė teisė, tačiau ji įkalinta už storų kasdienio mąstymo sienų. Nušvitimas, nirvana yra mumyse, visi mes savo esme esame Budos.

❁ ISTORINIS BUDA ŠAKJAMUNIS GYVENO MAŽDAUG PRIEŠ 2500 METŲ. Tai buvo ypač vaisingas žmonijos dvasinių ieškojimų laikas. Budos amžininkais galima laikyti Herakleitą ir Pitagorą, persų pranašą Zoroastrą, džainų išminčių Mahavyrą ir Lao Džė, susisteminusį didžiąsias daoizmo tiesas.

Pasak budistinės tradicijos, Šakjamunis buvo tik vienas iš tūkstančio šios eros Budų. Budistinė kosmogonija teigia, kad pirmapradis Buda, absoliutus pradas, kurio nesuvokia mūsų kasdienė sąmonė, buvo, yra ir bus visados transcendentinėje erdvėje, anapus būties ir nebūties dvilypumo. Pirmapradis Buda yra nelyginant kosminė Budos prigimtis, iš kurios kyla daugybė laikinųjų Budų, kurie reiškiasi skirtingais pavidalais įvairiose epochose, šalyse ir pasauliuose.

Buda Šakjamunis buvo skirtas mūsų laikams ir mūsų visatai. Tačiau jis yra ne pirmasis Buda, aplankęs žemę, o ketvirtasis. Priešistoriniais laikais buvo pasirodęs Buda, vardu Osungas, jis gyveno 20 tūkstančių metų. Prieš jį buvo Serthupas, gyvenęs 40 tūkstančių metų. O pirmasis Buda žemėje pasirodė tuomet, kai gyvenimo trukmė buvo 60 tūkstančių metų. Tibetiečiai juokauja, jog Vakarų žmonės labai ribotai suvokia laiką, todėl jie tokie nekantrūs ir nuolatatos skuba.

Istorija byloja, jog kadaise, dabartinių Indijos ir Nepalo valstybių pasienyje, klestėjo nedidelė Šakjų karalystė, kurios sostinė buvo Kapilavastu miestas. Tą šalį valdęs karalius Sudhoda-na priklausė karių – kšatrijų – kastai. Jo giminė vadinosi Gautama. Karaliaus žmonai Mahamajai buvo jau keturiasdešimt, kai ėmė lauktis kūdikio. Legendos pasakoja, esą naktį, kai ji pastojo, švietusi vaikai mėnulio pilnatis, o ji sapnavusi, kaip baltas spindintis dramblys įjėjęs į jos kūną. Šis gera lemiantis sapnas pranašavo kūdikį gimsiant stiprų ir išmintingą.

Pagal to meto tradiciją Mahamaja turėjo gimdyti savo tėvų namuose. Karalienė, lydima tūkstančių vergių, auksiniame palankine išsiruošė į lemtingą kelionę. Tačiau nepasiekusi tėvų namų Lumbinio giraitėje ji pajuto sąrėmius. Žydintis *Sala* medis palinko prie gimdyvės, idant šioji turėtų į ką įsitverti, nes anuomet moterys gimdydavo stovėdamos. Kūdikis gimė akimaju, nesuteikęs motinai jokio skausmo. Jis išvydo pasaulį vesako – gegužės – mėnesį, mėnulio pilnaties dieną. Istorikai nesutaria, kurie tai buvę metai – 527-ieji, 560-ieji ar 563-ieji prieš Kristaus gimimą. Princas buvo pavadintas Sidhartha Gautama.

TURINYS

Ištremtas Tibetas

5

Dalai Lama. Pratarmė

6

Kelionė į Šambalą

273

Prarasta Pažadėtoji žemė

483

Paiškinimai

689

„TIBETO MANDALĄ“ sudaro trys
knygos: „Išstremtas Tibetas“ (1996),
„Kelionė į Šambalą“ (1997),
„Prarasta Pažadėtoji žemė“ (1999).
Dabar į šią *Tibeto trilogiją* bandoma
pažvelgti kaip į darnią visumą.
Tarsi išorinis mandalos ratas,
pirmoji knyga įveda skaitytoją į
Tibeto budizmo teoriją, praktiką
ir misticizmą. Joje gausu beveik
enciklopedinės informacijos, tačiau
nestinga neofitams būdingo
entuziazmo ir dvasinio karščio,
taip pat klajonių po Šiaurės ir Pietų
Indiją aprašymų. Antroji kelionė
po Himalajų mandalą – nuo Ladako
iki Nepalo – susijusi ne tik su
išorinėmis, bet ir vidinėmis,
dvasinėmis patirtimis. Trečioji
knyga – tai mandalos centras:
Tibetas ir šventasis Kailašo kalnas,
dar vadinamas *Pasaulio ašimi*.

ISBN 9986-16-382-X

9 789986 163824

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt